EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 07 16
COM(2026) 373 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1224/2009, nustatančio Sąjungos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis, taikymo 2020–2024 m. laikotarpiu, teikiama, kaip reikalaujama pagal 118 straipsnį

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1224/2009, nustatančio Sąjungos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis, taikymo 2020–2024 m. laikotarpiu, teikiama, kaip reikalaujama pagal 118 straipsnį

1. Įvadas ir bendroji informacija

Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1224/2009[1] (toliau – Kontrolės reglamentas) nustatoma ES žuvininkystės kontrolės sistema, kuria siekiama užtikrinti bendros žuvininkystės politikos (BŽP) taisyklių[2] laikymąsi. Kontrolės reglamentu kartu su Reglamentu dėl neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos (NNN) žvejybos[3] ir Reglamentu dėl tvaraus išorės žvejybos laivynų valdymo[4] nustatomos visuotiniu ir integruotu metodu pagrįstos kontrolės, inspektavimo ir vykdymo užtikrinimo taisyklės ir priemonės. Kontrolės reglamentas yra vienas pagrindinių BŽP ramsčių, kuriuo nustatomas išsamus priemonių rinkinys, skirtas užtikrinti, kad šis reglamentas būtų visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinamas.

Valdant ir įgyvendinant žuvininkystės kontrolės sistemą ES dalyvauja valstybės narės, Europos Komisija, Europos žuvininkystės kontrolės agentūra (EŽKA)[5] ir komercinės veiklos vykdytojai. Kontrolės reglamentas taikomas visai žvejybos veiklos grandinei – nuo tinklo iki lėkštės.

Teikiant šį dokumentą vykdomas Komisijai taikomas teisinis reikalavimas kas penkerius metus teikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitas dėl Kontrolės reglamento taikymo valstybėse narėse (Kontrolės reglamento 118 straipsnio 2 dalis).

2017 ir 2021 m. Komisija priėmė Kontrolės reglamento įgyvendinimo ir vertinimo ataskaitas, apimančias penkerių metų laikotarpius (2010–2014 m. ir 2015–2019 m.)[6]. Iš ataskaitų matyti, kad Kontrolės reglamentas yra svarbus siekiant BŽP tikslų ir užtikrinant išteklių išsaugojimo ir valdymo priemonių vykdymą. Kontrolės reglamente išdėstytais principais ir nuostatomis buvo siekiama spręsti problemas, dėl kurių anksčiau būdavo prastai laikomasi žvejybos taisyklių ir plačiu mastu peržvejojami ištekliai. Tačiau Komisijai atlikus auditus ir patikras nustatyta didelių esminių ES taisyklių įgyvendinimo trūkumų. Šie trūkumai gali trukdyti siekti ilgalaikių BŽP tikslų. Be to, nors Kontrolės reglamentas padėjo pagerinti žuvininkystės kontrolės sistemą ir BŽP taisyklių laikymąsi, jis nevisiškai atitiko paskirtį (žr. 3.1 skirsnį). Siekdama padėti pašalinti nustatytus trūkumus, Komisija priėmė pasiūlymą peržiūrėti ES žuvininkystės kontrolės sistemą[7]. 2023 m. buvo priimtas dalinio keitimo reglamentas[8] (toliau –

---

1 OL L 343, 2009 12 22, p. 1.

2 OL L 354, 2013 12 28, p. 22.

3 OL L 286, 2008 10 29, p. 1.

4 OL L 347, 2017 12 28, p. 81.

5 https://www.efca.europa.eu.

6 COM(2017) 192 *final*, COM(2021) 316 *final*.

7 COM(2018) 368 *final*.

8 Reglamentas (ES) 2023/2842.

peržiūrėtas Kontrolės reglamentas). Daugelis per 2023 m. peržiūrą nustatytų pakeitimų taikomi tik nuo 2026 m. sausio mėn., todėl teikiant šią ataskaitą į juos neatsižvelgiama. Nuo tada, kai įsigaliojo peržiūrėtas Kontrolės reglamentas, Komisija pirmenybę teikė būtinų antrinės teisės aktų rengimui ir priėmimui. Tačiau tai iš esmės bus atliekama pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui[9].

Peržiūrėto Kontrolės reglamento priėmimas yra svarbus politikos pokytis nagrinėjamu laikotarpiu. Tai labai svarbus žingsnis siekiant veiksmingesnės, modernesnės ir nuoseklesnės kontrolės, kuria remiamas žuvininkystės valdymas. Juo siekiama pašalinti ilgalaikius trūkumus, susijusius su duomenų apie laimikį ir laivų veiklą rinkimu, nustatant reikalavimus plačiai naudoti skaitmenines registravimo sistemas ir atliekant nuotolinę elektroninę stebėseną (NES), padedančias gerokai padidinti tikslumą ir skaidrumą bei sudaryti vienodas sąlygas. Peržiūrėtoje sistemoje nustačius skaitmenizacijos reikalavimą siekiama sustiprinti įpareigojimo iškrauti laimikį įgyvendinimą ir padėti laikytis išsaugojimo tikslų. Taip pat nustatyta labiau struktūrizuota ir skaitmeninė laivų, kurių bendrasis ilgis mažesnis nei 12 metrų, ir mėgėjų žvejybos stebėsena naudojant skaitmenines laimikio registravimo sistemas ir patobulinta sankcijų sistema bei jos įgyvendinimo sąlygos valstybėse narėse ir tarp jų. Peržiūrėtoje sistemoje skatinamas administracinis supaprastinimas ir sąnaudų mažinimas, visų pirma popieriniais dokumentais grindžiamas procedūras pakeičiant skaitmeniniais sprendimais, o tai naudinga tiek institucijoms, tiek veiklos vykdytojams.

Šioje trečiojoje ataskaitoje apžvelgiamas pagrindinių Kontrolės reglamento nuostatų taikymas 2020–2024 m. laikotarpiu. Pateikta informacija grindžiama i) duomenimis, kuriuos valstybės narės pateikė pagal Kontrolės reglamento 118 straipsnį[10], ii) auditų, patikrų ir inspektavimų informacija ir iii) diskusijomis, surengtomis ekspertų grupėse žuvininkystės kontrolės ir atitikties klausimais.

2. Kontrolės reglamento įgyvendinimas valstybėse narėse

Valstybės narės privalo užtikrinti žuvininkystės kontrolės sistemos įgyvendinimą. 2020–2024 m. valstybės narės Kontrolės reglamentą įgyvendino vis geriau, nors ataskaitiniu laikotarpiu keliose valstybėse narėse nustatyta didelių trūkumų, visų pirma susijusių su esminėmis nuostatomis dėl svėrimo ir laimikio registravimo. Šie klausimai išsamiau aptariami toliau.

---

[9] Išskyrus aktą dėl uostų įtraukimo į sąrašą siekiant pasinaudoti nukrypti nuo leidžiamo nuokrypio leidžiančia nuostata – 2024 m. gegužės 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2024/1474, kuriuo nustatomos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1224/2009 14 straipsnio 4 dalies a punkto dėl nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo leidžiamo nuokrypio, taikomo įvertinant iškraunamą ir perkraunamą nerūšiuotą smulkiųjų pelaginių žuvų žvejybos, pramoninės žvejybos ir tropinių tunų žvejybos gaubiamaisiais tinklais laimikį, taikymo taisyklės.

[10] Plati ir išsami duomenų, kuriuos pateikė valstybės narės, suvestinė pateikta valstybių narių pagal Kontrolės reglamento 118 straipsnį pateiktų duomenų apibendrinamojoje ataskaitoje, kuri kartu su pirminėmis ataskaitomis skelbiama ES leidinių biuro svetainėje.

2.1. *Patekimo į vandenis ir galimybės naudotis ištekliais sąlygos ir laivyno valdymo kontrolė*

Siekiant užtikrinti, kad žvejybos veikla būtų vykdoma pagal BŽP taisykles, šiai veiklai vykdyti būtina gauti žvejybos licenciją ir, jei taikomos tam tikros sąlygos, žvejybos leidimą. Valstybių narių nurodytas bendras galiojančių žvejybos licencijų skaičius ataskaitiniu laikotarpiu sumažėjo 6 proc. – nuo 72 562 2020 m. iki 68 085 2024 m. Remiantis valstybių narių ataskaitomis, per tą patį laikotarpį 1 669 žvejybos licencijų galiojimas buvo laikinai sustabdytas, o 6 368 žvejybos licencijos buvo panaikintos visam laikui. Žvejybos leidimų skaičius taip pat sumažėjo 8 proc. – nuo 35 128 2020 m. iki 32 474 2024 m., 99 žvejybos leidimų galiojimas buvo laikinai sustabdytas, o 1 664 žvejybos leidimai buvo panaikinti visam laikui.

Siekdamos užtikrinti veiksmingą kontrolę, valstybės narės privalo naudoti laivų stebėjimo sistemą (LSS). Žvejybos laivuose, kurių bendrasis ilgis ne mažesnis nei 12 metrų, turi būti įrengtas įtaisas, kuris suteiktų kompetentingoms institucijoms galimybę automatiškai nustatyti laivo buvimo vietą ir jį identifikuoti. Iš pateiktų duomenų analizės matyti, kad LSS sistema 2020 m. buvo naudojama 98 proc. laivų, kurių bendrasis ilgis didesnis nei 15 metrų, o 2024 m. ši dalis šiek tiek sumažėjo – iki 96 proc. Laivų, kurių bendrasis ilgis yra nuo 12 iki 15 metrų ir kuriuose įrengta LSS, dalis padidėjo nuo 36 proc. 2020 m. iki 48 proc. 2024 m. Iš valstybių narių pateiktų ataskaitų taip pat matyti, kad laivų, kurių bendrasis ilgis didesnis nei 15 metrų ir kuriuose įrengtos automatinio identifikavimo sistemos (AIS), procentinė dalis padidėjo nuo 80 proc. 2020 m. iki 84 proc. 2024 m.

LSS yra labai svarbi žvejybos veiklos stebėsenos ir kontrolės dalis, apimanti palydovinio sekimo sistemų naudojimą žvejybos laivų buvimo vietai ir judėjimui stebėti. Peržiūrėtu Kontrolės reglamentu LSS naudojimas išplėstas įtraukiant laivyno kategorijas, kurios nebuvo visapusiškai įtrauktos, ir nustatytas reikalavimas nuo 2028 m. laivams, kurių bendrasis ilgis mažesnis nei 12 metrų, taikyti paprastesnę sistemą. Tai, kad pavyko išspręsti stebėjimo sistemos netaikymo šiai labai didelei laivų kategorijai problemą, yra reikšmingas laimėjimas. Peržiūrėtame Kontrolės reglamente taip pat nurodyta, kaip institucijos turėtų pranešti naudojant LSS ir kitas sekimo sistemas surinktus duomenis ir juos naudoti kontrolės ir inspektavimo tikslais.

Vienas pagrindinių ES žuvininkystės kontrolės sistemos elementų yra variklio galios kontrolė. Variklio galia ir bendroji talpa yra du pagal įtraukimo į laivyną ir (arba) pasitraukimo iš laivyno programą reguliuojami pajėgumo rodikliai, kuriems pagal BŽP yra nustatytos tam tikros viršutinės ribos. Todėl laivyno pajėgumo valdymas, įskaitant valdymą pagal įtraukimo į ES žvejybos laivyno registrą ir išbraukimo iš jo programą, priklauso nuo šių parametrų registravimo tikslumo ir patikimumo. Atsižvelgdama į 2019 m. Komisijos tyrime[11] nustatytus valstybių narių variklio galios kontrolės sistemų trūkumus, Komisija pradėjo dialogus su valstybėmis narėmis, įskaitant 15 pirminių dialogų. Daugelis valstybių narių sustiprino pastangas, siekdamos įvykdyti pareigą patvirtinti ir patikrinti variklio galią. Reaguojant į papildomos paramos prašymus, 2022 m. rugsėjo mėn. buvo įsteigta techninė darbo grupė, kurią sudarė valstybių narių ekspertai ir kuriai padėjo išorės ekspertas variklio galios klausimais, kad būtų imtasi tolesnių veiksmų atsižvelgiant į 2019 m. tyrimo išvadas. Peržiūrėtame Kontrolės reglamente atsižvelgiama į nustatytus trūkumus. Reikalavimas nuolat stebėti didelės rizikos

[11] *Study on engine power verification by Member States – Final report*, Leidinių biuras, 2019 m.

laivų variklio galią įsigalios 2028 m. sausio 10 d.[12] Darbo grupė parengė technines specifikacijas, kad padėtų valstybėms narėms įvykdyti šį reikalavimą. Šie rekomendaciniai dokumentai skirti padėti valstybėms narėms pasirengti sėkmingai ir laiku jas įgyvendinti. Abu rekomendaciniai dokumentai yra viešai prieinami per Komisijos leidinių biurą[13], todėl valstybėms narėms lengviau pasirengti 2028 m. įsigaliosiančioms naujoms taisyklėms. Nuolat palaikant ryšius ir dalijantis informacija siekiama užtikrinti pasirengimą ir reikalavimų laikymąsi.

Siekdama geriau ES lygmeniu stebėti laivyno duomenis ir pajėgumą, Komisija tvarko ES laivyno registrą[14]. Viena iš šio registro sudedamųjų dalių yra duomenų bazė, kuri iš dalies skelbiama viešai.

2.2. Laimikio ataskaitų teikimo priemonės, svėrimas ir atsekamumas

Kad būtų lengviau veiksmingai vykdyti stebėseną, ES žvejybos laivai, kurių bendrasis ilgis ne mažesnis nei 10 metrų, privalo pildyti žvejybos žurnalą. Laivų, kurių bendrasis ilgis ne mažesnis nei 12 metrų, žvejybos žurnalas turi būti tvarkomas elektronine forma (elektroninis žurnalas), tačiau pagal tam tikrą išimtį kai kuriems laivams, kurių bendrasis ilgis yra nuo 12 iki 15 metrų, ataskaitiniu laikotarpiu leista naudoti popierinį žurnalą[15]. Iš duomenų matyti, kad popieriniai žurnalai apskritai naudojami vis mažiau. Elektroninį žurnalą pildančių laivų, kurių bendrasis ilgis didesnis nei 12 metrų, procentinė dalis 2020 m. buvo 94 proc., o 2024 m. – daugiau kaip 95 proc. Elektroninį žurnalą naudojusių laivų, kurių bendrasis ilgis yra nuo 10 iki 12 metrų, procentinė dalis per laikotarpį nuo 2020 iki 2024 m. taip pat padidėjo nuo 49 iki 66 proc.

Laivų, kurių bendrasis ilgis mažesnis nei 10 metrų, laimikio stebėsena turėjo būti vykdoma pagal ėminių ėmimo planus, popierinius žurnalus arba pardavimo pažymas. Laivų, kuriems taikomas kiekvienas iš šių stebėsenos metodų, dalis visą ataskaitinį laikotarpį buvo gana pastovi: atskirais metais ji svyravo vos keliais procentiniais punktais. Dažniausiai stebėsena vykdyta pagal ėminių ėmimo planus. Be šių formų kontrolės, padidėjo elektroninių žurnalų naudojimas – nuo 537 2020 m. iki 1 743 2024 m., t. y. 225 proc.

Pagal peržiūrėtą Kontrolės reglamentą ši tendencija bus remiama, kad elektroniniai žurnalai palaipsniui būtų pradėti naudoti visuose visų dydžių laivuose.

Tikslus svėrimas ir laimikio registravimas yra žvejybos valdymo pagrindas. Svėrimas ir laimikio registravimas yra labai svarbūs kontrolės tikslais, siekiant gauti mokslinių duomenų,

---

12 Reglamento (ES) 2023/2842 39a straipsnis.

13 Europos Komisijos Jūrų reikalų ir žuvininkystės generalinis direktoratas ir „Roos Diesel Analysis B.V.“, *Technical guidance for the monitoring, certification and verification of engine power in EU fisheries control – Developed by the technical working group on engine power, subgroup of the expert group on fisheries control*, Europos Komisija, 2025 m.

Europos Komisijos Jūrų reikalų ir žuvininkystės generalinis direktoratas ir „Roos Diesel Analysis B.V.“, *Technical specifications and guidance for the implementation of devices for the continuous monitoring of catching vessels' engine power*, Europos Komisija, 2025 m.

14 ES žvejybos laivyno registras.

15 Iki 2026 m. sausio 10 d. valstybės narės galėjo atleisti nuo šio reikalavimo laivus, kurių bendrasis ilgis yra nuo 12 iki 15 metrų, jei jie a) vykdo veiklą tik vėliavos valstybės narės teritoriniuose vandenyse arba b) jūroje niekada nebūna ilgiau kaip 24 valandas, skaičiuojant trukmę nuo išplaukimo iš uosto iki sugrįžimo į jį.

stebėti kvotų panaudojimą ir užkirsti kelią peržvejojimui. Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija kelių jūrų baseinų regionų valstybėse narėse atliko daug svėrimo ir laimikio registravimo patikrų. Daugeliu atvejų Komisijos vertinimų išvados patvirtino didelius svėrimo ir laimikio registravimo trūkumus, visų pirma susijusius su išrūšiuotu ir nerūšiuotu laimikiu, sužvejotu Baltijos jūroje, Šiaurės jūroje ir vakarų vandenyse. Daugelis šių trūkumų yra seniai žinomos problemos, kurios buvo nustatytos ankstesniuose Komisijos vertinimuose. Padėtis valstybėse narėse skiriasi, tačiau nustatyti trūkumai apima svėrimą naudojant nepatvirtintas sistemas, ne visų žuvininkystės produktų svėrimą, vandens ir ledo nepašalinimą prieš sveriant laimikį, reikalavimų neatitinkančius išskaičiavimus iš svėrimo rezultatų, veiksmingos kontrolės ir vykdymo užtikrinimo trūkumą ir savavališką laimikio registravimą po svėrimo. Šie trūkumai trukdo siekti BŽP tikslų ir kai kuriais atvejais prisideda prie išteklių biologinės būklės blogėjimo. Komisija bendradarbiavo su atitinkamomis valstybėmis narėmis, kad aptartų tolesnius veiksmus, kurių būtų imamasi, be kita ko, parengus veiksmų planus nustatytoms problemoms spręsti.

Šią problemą taip pat padės spręsti peržiūrėtas Kontrolės reglamentas. Pagal jį reikalaujama, kad laimikį svertų įgaliotieji veiklos vykdytojai, naudodami valstybių narių patvirtintas sistemas. Nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo reikalavimo sverti visą iškraunamą laimikį prieš gabenimą, taikant ėminių ėmimo, kontrolės ir bendros kontrolės programas, lieka galioti, tačiau Komisija jas suderins antrinės teisės aktais.

Nepaisant pažangos atsekamumo srityje, išlieka nuogąstavimų, ir valstybės narės toliau ieško įvairių sprendimų, kaip užtikrinti žvejybos produktų atsekamumą. Įgyvendinant ilgalaikius žvejybos produktų atsekamumo reikalavimus ir laikantis reguliavimo sistemų, kuriomis siekiama užtikrinti produktų kilmės skaidrumą ir atskaitomybę visoje šviežių ir užšaldytų produktų tiekimo grandinėje, padaryta nevienoda pažanga. Kai kurios valstybės narės yra įdiegusios skaitmenines sistemas, skirtas žvejybos produktams registruoti ir sekti nuo jų žvejybos iki mažmeninės prekybos vietos, ir taip pagerinusios atsekamumą ir reikalavimų laikymąsi.

Keletas valstybių narių nurodė, kad atsekamumo sistemos yra integruotos į nacionalines žuvininkystės informacines sistemas, o tai leidžia žvejybos produktus efektyviai sekti skaitmeniniu būdu. Skaitmeninės platformos suteikia galimybę įvesti duomenis kiekviename tiekimo grandinės etape – nuo žvejų, pranešančių apie laimikį, iki perdirbimo ir platinimo naudojant unikalius identifikatorius arba QR kodus, kad būtų saugomi išsamūs įrašai, kuriuos būtų galima patikrinti.

Tuo tarpu kitos valstybės narės įdiegė technologinius patobulinimus, pavyzdžiui, mobiliąsias programėles ir programinę įrangą, specialiai sukurtą atsekamumui gerinti. Šiomis priemonėmis sudaromos palankesnės sąlygos žvejybos veiklos vykdytojams, inspektoriams ir pirkėjams dalytis informacija ir remiama išsami stebėsena inspektavimo metu, sudarant sąlygas tikruoju laiku rengti ataskaitas, kad būtų užtikrintas tiekimo grandinės vientisumas. Tebėra iššūkių, visų pirma susijusių su siekiu užtikrinti visapusišką reikalavimų laikymąsi visoje tiekimo grandinėje, todėl reikia standartizuoti mažmeninės ir didmeninės prekybos sektorius. Kai kurios valstybės narės delsia užtikrinti visapusišką reikalavimų laikymąsi, kol visoje ES nebus pasiektas nuoseklumas, ir atkreipia dėmesį į skirtumus technologijų diegimo ir politikos

vykdymo užtikrinimo srityse. Tarptautinėms įmonėms taip pat sunku suderinti tarpvalstybinę veiklą, o tai rodo, kad reikia suderintų taisyklių.

Peržiūrėtas Kontrolės reglamentas padės išspręsti šiuos susirūpinimą keliančius klausimus. Juo palaipsniui skaitmenizuoti esami atsekamumo reikalavimai, o nuo 2029 m. šie reikalavimai bus išplėsti ir apims šviežius bei užšaldytus produktus, atsižvelgiant į išsamesnes taisykles, kurios turi būti priimtos antrinės teisės aktais.

2.3. Specialiosios kontrolės ir inspektavimo programos (SKIP)

Specialiąsias kontrolės ir inspektavimo programas (SKIP), Komisijos patvirtintas šešiems ES jūrų baseinams[16], Europos žuvininkystės kontrolės agentūra (EŽKA) ir valstybės narės įgyvendino nacionaliniu lygmeniu. Pasinaudodama jungtinės veiklos planais (JVP), EŽKA užtikrino inspektavimo veiklos koordinavimą regioniniu lygmeniu. 2020–2024 m. valstybės narės ir EŽKA pagal JVP iš viso atliko daugiau kaip 230 000 inspektavimų, 2024 m. buvo atlikta daugiau kaip 45 000 inspektavimų. Per inspektavimą jūroje ir sausumoje nustatytų įtariamų[17] pažeidimų procentinė dalis vidutiniškai siekė 8 proc., o jų vidurkis skirtingais metais ir įvairiuose jūrų baseinuose svyravo nuo 2 iki daugiau kaip 50 proc.[18] Dauguma veiklos vykdytojų padarytų įtariamų pažeidimų, nustatytų pagal JVP atliekant inspektavimą jūroje ir sausumoje, buvo susiję su neteisingu laimikio nurodymu ir taisyklių dėl techninių priemonių nesilaikymu. 2024 m. su neteisingu laimikio nurodymu susiję veiklos vykdytojų padaryti įtariami pažeidimai sudarė daugiau kaip 40 proc. visų įtariamų pažeidimų visose teritorijose, išskyrus Vidužemio jūrą. Baltijos jūroje su neteisingu laimikio nurodymu susiję veiklos vykdytojų padaryti pažeidimai sudarė beveik 80 proc. visų įtariamų pažeidimų, o inspektuojant pagal šiaurės rytų Atlanto vakariniams vandenims skirtus JVP nustatyta, kad tuose vandenyse tokie pažeidimai sudarė net 50 proc. visų įtariamų pažeidimų. Inspektuojant pagal Vidužemio jūrai skirtą JVP nustatyti įtariami pažeidimai, susiję su tuo, kad veiklos vykdytojai nesilaikė taisyklių dėl techninių priemonių, ir su neteisingu laimikio nurodymu, sudarė 30 proc. visų įtariamų pažeidimų, o su kitų taisyklių arba atsekamumo reikalavimų nesilaikymu susiję įtariami pažeidimai – likusius 70 proc. nustatytų pažeidimų[19].

Pastaraisiais metais žuvininkystės kontrolei sėkmingai pasitelkiamos naujos technologijos, pvz., Žemės stebėjimo technologijos. Bendradarbiaudama su Europos jūrų saugumo agentūra (EMSA), EŽKA pateikia Komisijai ir valstybių narių institucijoms jūrų vaizdą (informacijos valdymo sistema), o EŽKA naudojasi tolimojo stebėjimo iš palydovų priemonėmis laivams aptikti, objektams atpažinti ir kitoms konkrečioms stebėsenos užduotims atlikti.

2.4. Įpareigojimo iškrauti laimikį kontrolė

---

16 Rytų Atlantui ir Vidužemio jūrai; Juodajai jūrai; Baltijos jūrai; Šiaurės jūrai ir ICES IIa kvadratui; šiaurės rytų Atlanto vakariniams vandenims ir Indijos vandenynui nuo 2024 m.

17 Sąvoka „įtariami pažeidimai“ reiškia inspektoriaus nustatytus ir inspektavimo ataskaitoje nurodytus pažeidimus, dėl kurių kompetentinga institucija arba teisėjas dar nepriėmė sprendimo.

18 EFCA Annual Report for 2019.pdf.

19 Viena Vidužemio jūros regiono valstybė narė atliko daug rinkos patikrinimų, o tai bent iš dalies paaiškina šį skirtumą tarp Vidužemio jūrai skirto JVP ir kitų JVP.

2019 m. sausio mėn. visiškai įsigaliojęs įpareigojimas iškrauti laimikį yra viena pagrindinių BŽP sudedamųjų dalių. Kadangi pakopinis šio įpareigojimo taikymas pradėtas 2015 m. sausio mėn., valstybės narės padarė menką pažangą užtikrindamos jo taikymo kontrolę ir vykdymą. Komisija atliko keletą auditų, kad įvertintų priemones, kurias valstybės narės priėmė siekdamos užtikrinti įpareigojimo iškrauti laimikį kontrolę ir vykdymą bei tikslų viso laimikio dokumentavimą. Iš auditų pastebėjimų (ir kitų ataskaitų, pvz., vertinimo ataskaitų, EŽKA parengtų bendradarbiaujant su regioninėmis kontrolės ekspertų grupėmis[20], ir valstybių narių ataskaitų) matyti, kad keliuose jūrų baseinuose laimikis dideliu mastu neteisėtai ir nedokumentuojant išmetamas į jūrą. Prieš penkias valstybes nares pradėtos pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl to, kad jos nepriėmė būtinų priemonių įpareigojimo iškrauti laimikį kontrolei ir vykdymui užtikrinti. Šios pažeidimo nagrinėjimo procedūros buvo užbaigtos 2024 m., atsižvelgiant į peržiūrėto Kontrolės reglamento nuostatas, kuriomis nustatytos naujos taisyklės, skirtos veiksmingai įpareigojimo iškrauti laimikį kontrolei ir vykdymo užtikrinimui sustiprinti. Tai, be kita ko, patobulintos ir skaitmenizuotos laimikio registravimo ir ataskaitų teikimo sistemos, griežtesnė sankcijų už reikalavimų nesilaikymą sistema ir privalomas nuotolinės elektroninės stebėsenos (NES) sistemų, įskaitant apsauginę vaizdo stebėjimo sistemą (AVSS), įdiegimas laive iki 2028 m. sausio 10 d. Tai taip pat gali apimti kitas priemones ir (arba) įrangą, skirtas žūklės laivams, kurių bendrasis ilgis yra ne mažesnis nei 18 metrų ir kurie kelia didelę įpareigojimo iškrauti laimikį nesilaikymo riziką.

Paaiškėjo, kad valstybėms narėms ekonomiškai efektyviausia žvejybos veiklos jūroje kontrolės ir reikalavimų vykdymo užtikrinimo priemonė – NES, apimančios AVSS ir jutiklius, sistema. 2024 m. EŽKA, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, atnaujino NES technines gaires ir būtinąsias specifikacijas[21].

Atsižvelgdama į 2028 m. nustatytą terminą, Komisija bendradarbiauja su EŽKA, siekdama parengti rizikos vertinimo metodiką, kuri leistų nustatyti didelės rizikos laivyno segmentus, kuriuose būtina įdiegti NES. Atsižvelgiant į EŽKA technines gaires, bus parengtos išsamios NES diegimo ir eksploatavimo taisyklės bei techninės specifikacijos.

2.5. Inspektavimas ir vykdymo užtikrinimas

Laikotarpiu nuo 2020 iki 2024 m. žmonių, kuriems valstybės narės suteikė leidimą vykdyti žvejybos inspektavimą, skaičius išliko stabilus – nuo 13 449 iki 13 490. Įvertinti, kiek iš tikrųjų padidėjo darbuotojų, paskirtų vykdyti žuvininkystės kontrolę, skaičius, sunku, nes inspektorių įgaliojimai įvairiose valstybėse narėse yra skirtingi[22].

Valstybės narės nurodė, kad 2020–2024 m. iš viso atlikti 367 227 inspektavimai. Lyginant inspektavimų keturiose pagrindinėse vietose santykį pažymėtina, kad 50 proc. inspektavimų

[20] Atitikties vertinimas. Europos žuvininkystės kontrolės agentūra.

[21] Technical guidelines and specifications for the implementation of Remote Elecctronic Monitoring (REM) in EU fisheries (2019) - European Fisheries Control Agency.pdf.

[22] Inspektoriais gali būti laikomi įvairūs nacionaliniai agentai – nuo specializuotų žvejybos inspektorių iki policininkų ir agentų, dirbančių muitinės pareigūnais.

buvo atlikti uostuose ir (arba) iškrovimo vietose, 25 proc. – jūroje, 21 proc. – rinkoje, 4,5 proc. – gabenant.

Valstybės narės nurodė, kad 2020 m. žvejybai inspektuoti buvo naudojama 1 061, o 2024 m. – 1 015 patrulinių laivų[23]; 2020–2024 m. ataskaitiniu laikotarpiu jūroje iš viso patruliuota daugiau kaip 115 000 dienų, palyginti su beveik 100 000 patruliavimo jūroje dienų, nurodytų 2015–2019 m. ataskaitose. Valstybės narės taip pat nurodė, kad iki 2024 m. žvejybos kontrolei ir priežiūrai buvo naudojami iš viso 72 stebėjimo orlaiviai; per penkerių metų laikotarpį priežiūra vykdyta iš viso beveik 33 000 valandų. Be to, daugiau naudotasi naujomis priežiūros technologijomis. Iki 2024 m. septynios valstybės narės nurodė naudojusios 56 bepiločius orlaivius, t. y. daugiau, palyginti su ankstesnėmis ataskaitomis, kai 2019 m. naudoti 39 bepiločiai orlaiviai.

2020–2024 m. valstybės narės pranešė apie daugiau kaip 551 500 veiklos vykdytojų padarytų įtariamų pažeidimų. Sunkių pažeidimų skaičius apskritai padidėjo: 2020 m. nustatyti maždaug 1 445, o 2024 m. – 1 979 tokie pažeidimai. Vidutiniškai maždaug kas aštuntas įtariamas pažeidimas buvo patvirtintas pažeidimas.

Dažniausi veiklos vykdytojų padaryti įtariami pažeidimai buvo susiję su žvejybos žurnalais ir iškrovimo deklaracijomis (26 proc.), atsekamumu (25 proc.) ir žvejybos laivais, kuriems netaikomas reikalavimas pildyti žurnalo arba laikytis iškrovimo deklaracijos reikalavimų (8 proc.). Įtariamų pažeidimų skaičius pagal kiekvieną Kontrolės reglamento antraštinę dalį: 53 proc. – IV antraštinė dalis „Žuvininkystės kontrolė“; 41 proc. – V antraštinė dalis „Prekybos kontrolė“; 6 proc. – III antraštinė dalis „Patekimo į vandenis ir naudojimosi ištekliais bendrosios sąlygos“.

2019 m. Komisija pradėjo valstybių narių sankcijų sistemų tyrimą[24]. Siekta išsamiai išanalizuoti ir įvertinti nacionalinių sankcijų sistemų veikimą, taip pat sankcijas, kurias valstybės narės taikė už pažeidimus, padarytus 2015–2019 m. Atlikus tyrimą nustatyta, kad būtina teisinė sistema valstybėse narėse iš esmės buvo sukurta ir kad daugelis valstybių narių, palyginti su praėjusiais penkeriais metais, savo teisines sistemas patobulino. Nepaisant to, tyrime taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse taškų sistemos įgyvendinimas vėlavo arba tokia sistema dar neveikė, be to, buvo nustatyta ir kitų įgyvendinimo trūkumų, pavyzdžiui, sankcijų taikymo procedūros trukmė ir taikomų sankcijų dydis. Iš šių nustatytų faktų matyti, kad nors 2015–2019 m. padėtis pagerėjo, palyginti su 2010–2014 m. laikotarpiu, reikėjo dėti daugiau pastangų, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos ir užtikrintas kiekvienoje valstybėje narėje taikomų sankcijų veiksmingumas, atgrasomasis poveikis ir proporcingumas. Remdamasi tyrimo išvadomis ir kitais svarbiais duomenimis, Komisija su atitinkamomis valstybėmis narėmis pradėjo 15 specialių pirminių dialogų. Reikia atsižvelgti į esminius pakeitimus, padarytus peržiūrėtu Kontrolės reglamentu, kuriuo nuo 2026 m. sausio 10 d. toliau stiprinamos ir derinamos valstybių narių vykdymo užtikrinimo ir sankcijų už pažeidimus žuvininkystės srityje sistemos. Šie pakeitimai padės pašalinti likusius vykdymo užtikrinimo valstybėse narėse trūkumus, be kita ko, suderinant minimalias

[23] Vienos paskirties ir universalieji patruliniai laivai.

[24] Valstybių narių taikomų sankcijų už bendros žuvininkystės politikos taisyklių pažeidimus sistemų tyrimas.

administracines sankcijas, išplečiant sunkių pažeidimų sąrašą ir sugriežtinant galiojančias kapitonų taškų sistemos taisykles.

2.6. Duomenys ir informacija

Valstybės narės Komisijai reguliariai teikia duomenis apie laimikį ir žvejybos pastangas. Tai suteikia galimybę stebėti bendrus leidžiamus sužvejoti kiekius ir kvotų panaudojimą. Vienas pagrindinių valstybių narių ir Komisijos darbo, kuriuo siekiama pagerinti kvotų stebėseną, aspektų yra duomenų kokybės užtikrinimas taikant tinkamą duomenų tvirtinimą ir kryžmines patikras. Dėl įpareigojimo įdiegti automatizuotą kryžminių patikrų ir duomenų tvirtinimo sistemą pažymėtina, kad 8 iš 22 valstybių narių visiškai automatizavo patikras ir kryžmines patikras. Dauguma valstybių narių dar nėra visiškai automatizavusios žuvininkystės duomenų tvirtinimo ir kryžminių patikrų, kaip reikalaujama pagal Kontrolės reglamento 109 straipsnį. Nors dauguma valstybių narių įdiegė būtinas IT sistemas, daugeliui jų trūksta sistemingų, dokumentais pagrįstų procedūrų, kad būtų galima nustatyti duomenų anomalijas, pavyzdžiui, laimikio dokumentų neatitikimus ir neįtikimus laimikio duomenis, ir imtis tolesnių veiksmų. Valstybės narės iki 2027 m. sausio 10 d. turi imtis būtinų priemonių, kad būtų laikomasi vienodų duomenų tvirtinimo ir kryžminių patikrų sąlygų, nustatytų Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2025/2196 49–52 straipsniuose. Trys valstybės narės šiuo metu atlieka iš dalies automatizuotas kryžmines patikras kartu su rankinėmis patikromis, o septynios valstybės narės dar neįdiegė automatizuotų kryžminių patikrų sistemų.

Siekdama padidinti keitimosi duomenimis veiksmingumą ir efektyvumą, 2016 m. Komisija valstybėms narės nustatė privalomą JT FLUX (Jungtinių Tautų universalaus elektroninio keitimosi žuvininkystės duomenimis kalbos) standarto, taikytino žuvininkystės duomenų tvarkymui, diegimo tvarkaraštį. Taikydamos JT FLUX standartą, regioninės žvejybos valdymo organizacijos ir viso pasaulio valstybės gali pirmą kartą naudoti bendrą, universalų standartą savo žuvų laimikio duomenų rinkimui ir platinimui automatizuoti. Be to, šis standartas yra suderintas su elektroninio keitimosi duomenimis standartais kituose sektoriuose, kuriuose naudojami JT CEFACT (Jungtinių Tautų prekybos lengvinimo ir elektroninio verslo centro) standartai, pvz., taikomi mokesčiams ir maisto produktų atsekamumui. Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija intensyviai bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, siekdama užtikrinti, kad jos įdiegtų JT FLUX standartą. Keitimosi duomenimis sistema „FLUX Transportation Layer“ („FLUX keitimosi duomenimis lygmuo“, angl. FLUX TL) jau veikia Komisijoje ir visose 23 valstybėse narėse, kurioms tai aktualu. Visais žuvininkystės duomenimis keičiamasi per centrinę keitimosi duomenimis platformą, kurią valdo Jūrų reikalų ir žuvininkystės GD. Šią platformą taip pat galima naudoti patvirtintiems duomenims ir turiniui standartiniais formatais perduoti Komisijai. Šiuo metu visos valstybės narės su Komisija keičiasi JT FLUX formato suvestiniais laimikio duomenimis, laivo padėties duomenimis ir laivyno duomenimis.

3. Komisijos veiksmai

Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija ir toliau atliko pagrindinį vaidmenį remdama ir prižiūrėdama Sąjungos žuvininkystės kontrolės sistemos įgyvendinimą. Be kita ko, buvo išlaikomos struktūros, leidžiančios keistis žuvininkystės duomenimis, atlikti auditus ir patikras, teikiamos gairės valstybėms narėms ir sušaukiamos ekspertų grupės, kad jos paaiškintų techninius

kontrolės taisyklių aspektus. Šiais veiksmais buvo stiprinamas Kontrolės reglamento įgyvendinimas ir prisidėta prie nuoseklesnės ir veiksmingesnės kontrolės sistemos visoje Sąjungoje užtikrinimo.

3.1. Teisės aktų ir politikos pokyčiai

Svarbus pokytis ataskaitiniu laikotarpiu buvo Europos Parlamento ir Tarybos pasiektas politinis susitarimas, po kurio buvo priimtas ir nuo 2024 m. sausio mėn. galioja peržiūrėtas Žuvininkystės kontrolės reglamentas. Ši peržiūra yra atsakas į ilgalaikes problemas, nustatytas atliekant vertinimus, auditus ir konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais, ir atspindi pripažinimą, kad siekiant užtikrinti tausią žvejybą, sąžiningą konkurenciją ir vartotojų pasitikėjimą būtina veiksminga kontrolė.

Atliekant peržiūrą taip pat atsižvelgta į naujas mokslo ir technologines žinias. Ja sustiprinti Sąjungos gebėjimai laikantis tarptautinių įsipareigojimų, užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai (NNN) žvejybai. Peržiūrėtoje sistemoje labai svarbi sąžininga konkurencija visose valstybėse narėse ir vienodas požiūris į veiklos vykdytojus, be to, joje suderinamos BŽP ir maisto srities teisės aktuose pateiktos apibrėžtys ir išplečiamas kontrolės taisyklių taikymas, įtraukiant įvairesnę veiklą ir laivus. Atliekant peržiūrą pirmenybė buvo teikiama supaprastinimui ir administracinės naštos mažinimui, daugiausia pasitelkiant skaitmenizaciją ir tai įgyvendinant palaipsniui per penkerius metus.

Pagal naująją sistemą visapusiškai modernizuojama tiekimo grandinės – nuo tinklo iki lėkštės – kontrolė. Skaitmeninių ataskaitų teikimas tampa norma visiems laivams, o elektroniniuose žurnaluose, iškrovimo deklaracijose ir pardavimo pažymose pateikiama išsamesnė ir savalaikė informacija. Laivo padėties duomenys bus perduodami tikruoju laiku ir visoje tiekimo grandinėje, įskaitant importuojamų produktų tiekimo grandinę, bus taikomas skaitmeninis atsekamumas, kad visus žvejybos ir akvakultūros produktus būtų galima atsekti iki jų šaltinio. Pagal šią sistemą stebėsena išplečiama įtraukiant mėgėjų ir mažos apimties žvejybą ir reikalaujama geriau registruoti atsitiktinį pažeidžiamų rūšių laimikį. Ja taip pat sugriežtinamos žvejybos įrankių, kurių gyvenimo ciklas baigėsi, grąžinimo ir pranešimo apie juos taisyklės, siekiant padėti mažinti jūrą teršiančių šiukšlių kiekį.

Įpareigojimo iškrauti laimikį stebėsena gali būti pagerinta taikant NES, įskaitant AVSS, laivams, kurių bendrasis ilgis didesnis nei 18 metrų ir kurie įvertinti kaip keliantys didelę riziką. Atnaujinta ir supaprastinta vykdymo užtikrinimo sistema: aiškiau apibrėžti sunkūs pažeidimai, sukurta darnesnė ir skaidresnė taškų sistema ir patobulinti nacionaliniai pažeidimų registrai, padedantys sistemingai dalytis informacija. Visais šiais kartu padarytais pakeitimais sukuriama nuoseklesnė ir nuspėjamesnė vykdymo užtikrinimo aplinka ir užtikrinamas didesnis pasitikėjimas BŽP.

Peržiūra taip pat grindžiama ankstesnio Kontrolės reglamento REFIT vertinimo išvadomis, kuriose pabrėžiama, kad reikia paprastesnių ir efektyvesnių taisyklių. Šis dėmesys supaprastinimui atsispindi visoje naujojoje sistemoje. REFIT principus Komisija toliau taikė ir ypatingą dėmesį supaprastinimui, proporcingumui ir praktiniam įgyvendinimui skyrė

rengdama antrinės teisės aktus. Daugelis techninių nuostatų taip pat bus palaipsniui konsoliduojamos ir atnaujinamos priimant įgyvendinimo ir deleguotuosius aktus, kuriais tikimasi sumažinti 2011 m. įgyvendinimo akto[25] straipsnių ir priedų skaičių ir pateikti aiškesnes ir veiksmingesnes gaires. Laikantis Komisijos geresnio reglamentavimo darbotvarkės, šia peržiūra sumažinama nereikalinga administracinė našta, popieriniais dokumentais grindžiami procesai pakeičiami skaitmeninėmis priemonėmis, supaprastinami ataskaitų teikimo ir atsekamumo reikalavimai ir paaiškinamos apibrėžtys bei procedūros, kad būtų užtikrintas didesnis teisinis tikrumas.

Priėmus peržiūrėtą Kontrolės reglamentą, daugiausia dėmesio skiriama įgyvendinimui. Komisija rengia išsamų įgyvendinimo ir deleguotųjų aktų rinkinį, kurio tikslas – pateikti būtinas technines specifikacijas, susijusias su laipsnišku naujųjų taisyklių taikymu 2024, 2026[26], 2027 ir 2028 m. Šių aktų taikymo sritis, be kita ko, apima išsamius elektroniniam ataskaitų teikimui, skaitmeniniam atsekamumui, mažesnių laivų geografinės vietos nustatymo priemonėms, NES, svėrimo ir ėminių ėmimo procedūroms keliamus reikalavimus. Komisija pradėjo išsamias konsultacijas su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, siekdama užtikrinti, kad antrinės teisės aktai būtų veiksmingi, proporcingi ir atitiktų rizika grindžiamą kontrolę.

Peržiūrėtuose teisės aktuose numatyta modernesnė, efektyvesnė ir skaidresnė kontrolės sistema, kuria remiama tausi žvejyba, sąžininga konkurencija ir informuoti vartotojai. Ateinančiais metais Komisija daugiausia dėmesio skirs užtikrinimui, kad naujoji sistema būtų visapusiškai ir nuosekliai įgyvendinama visoje Sąjungoje, kad BŽP tikslai būtų pasiekti praktiškai. Jos pastangos bus grindžiamos tikslu užtikrinti supaprastinimą ir sumažinti administracinę naštą. Valstybėms narėms taip pat tenka itin svarbus vaidmuo įgyvendinimo srityje ir jos turi visapusiškai pasinaudoti daugeliu peržiūrėtoje sistemoje numatytų pereinamųjų laikotarpių, kad pasirengtų tam įgyvendinimui savo lygmeniu.

3.2. Duomenys ir informacija

2020–2024 m. Komisija toliau plėtojo ir prižiūrėjo reikiamą IT infrastruktūrą, kad valstybės narės galėtų JT FLUX formatu keistis žuvininkystės duomenimis. FLUX TL programinė įranga pasiekė tokį technologinės brandos lygį, kad ja galima valdyti keitimosi duomenimis apimtį, kuri dar labiau padidės, kai pagal peržiūrėtą Kontrolės reglamentą ataskaitų teikimo reikalavimai, susiję su LSS ir elektroniniu žurnalu, bus pradėti taikyti visiems laivams.

Komisija toliau siūlė įgyvendinimo dokumentus – įgyvendinimo ir deleguotuosius aktus, – kuriuose išdėstytos išsamios keitimosi duomenimis tiek ES viduje, tiek su tarptautiniais partneriais taisyklės. Šie dokumentai suderinti su valstybėmis narėmis Elektroninio duomenų registravimo ir perdavimo sistemos ir duomenų tvarkymo ekspertų grupėje.

---

[25] 2011 m. balandžio 8 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 404/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1224/2009, nustatančio Bendrijos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis, įgyvendinimo taisyklės.

[26] C(2025) 5784, C(2025) 7501, C(2025) 815, C(2025) 2888.

Komisija parengė standartizuotus keitimosi duomenimis apie žvejybos leidimus ir inspektavimo ataskaitas formatus. 2020 m. gruodžio mėn. pradėjo veikti sistema LICENCE, skirta valstybėms narėms, trečiosioms šalims ir Komisijai tarpusavyje keistis žvejybos leidimais. Jos plėtra ir toliau apėmė visus išorės žvejybos laivyno leidimus. Šiuo metu valstybės narės ir Komisija visus leidimus, išskyrus ICCAT (Tarptautinės Atlanto tunų apsaugos komisijos) ir Bendrosios Viduržemio jūros žvejybos komisijos leidimus, perduoda tik elektroniniu būdu. Komisija ir trečioji šalis visiškai elektroniniu būdu keičiasi informacija su Norvegija, Žvejybos šiaurės vakarų Atlante organizacija ir NEAFC (Žvejybos šiaurės rytų Atlante komisija).

Mėgėjų žvejybos, kuri anksčiau buvo reglamentuojama kaip akloji zona, klausimas dabar sprendžiamas peržiūrėtu Kontrolės reglamentu, kuriuo panaikinama didelė spraga, susijusi su laimikio deklaravimu ir mėgėjų žvejybos poveikio tam tikriems ištekliams supratimu. Europos Parlamento prašymu 2019 m. lapkričio mėn. Komisija pradėjo įgyvendinti bandomąjį projektą, kurio tikslas – sukurti ir išbandyti žvejų mėgėjų sužvejojamo paprastųjų vilkešerių laimikio kontrolės sistemą[27]. Išorės rangovas sukūrė integruotą IT priemonę, žvejams mėgėjams suteikiančią galimybę greitai informuoti nacionalines institucijas apie kasdien sužvejojamą laimikį, jį užregistruojant. Sukurta internetinė platforma (RecFishing.eu), leidžianti tuos laimikio duomenis gauti; atsižvelgiant į teigiamus bandomojo projekto rezultatus, ši platforma buvo dar labiau išplėsta kaip peržiūrėtame Kontrolės reglamente numatyto ištisinio duomenų teikimo sprendimo pagrindas[28]. Rezultatai buvo pristatyti 2020 m. gruodžio mėn. vykusiame internetiniame seminare „Mėgėjų žvejybos stebėsena ir kontrolė“[29].

3.3. Komisijos vykdoma tikrinimo ir stebėsenos veikla

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų įdiegtos veiksmingos žuvininkystės kontrolės sistemos. Komisija privalo prižiūrėti, kaip valstybės narės taiko Kontrolės reglamentą ir BŽP taisykles. Siekdama patikrinti valstybių narių kontrolės sistemų veiksmingumą ir tai, kaip valstybės narės laikosi BŽP taisyklių, Komisija atlieka auditus, patikras ir savarankiškai vykdo inspektavimą.

Ataskaitiniu laikotarpiu COVID-19 pandemija padarė didelį poveikį Komisijos gebėjimui atlikti auditus ir patikras. Nepaisant šių sunkumų, buvo atlikta apie 50 auditų ir patikrų, įskaitant tolesnius veiksmus, susijusius su vykdomais veiksmų planais (žr. toliau). Šiuo laikotarpiu daugiausia dėmesio buvo skiriama iškraunamo laimikio svėrimui ir laimikio ataskaitų teikimui aštuoniose Baltijos jūros regiono valstybėse narėse, taip pat Prancūzijoje, Ispanijoje, Airijoje ir Nyderlanduose. Keliose iš šių valstybių narių atlikus auditą ir patikras nustatyta didelių trūkumų, dėl kurių galėjo būti pateikta iš esmės neteisinga informacija apie laimikį ir taip prisidėta prie peržvejojimo. Vienas iš prioritetų buvo bendradarbiavimas su šiomis valstybėmis narėmis siekiant nustatyti taisomuosius veiksmus trūkumams pašalinti.

---

27 Žvejų mėgėjų sužvejojamo paprastųjų vilkešerių laimikio kontrolės sistema.

28 Šis ištisinio duomenų teikimo sprendimas, kuriuo naudotis paprašė 13 valstybių narių, pradėjo veikti 2026 m. sausio 9 d.

29 https://ec.europa.eu/oceans-and-fisheries/news/webinar-recreational-fisheries-monitoring-and-control-2020-12-04_en.

Taip pat buvo atlikti keli auditai siekiant įvertinti vakarų Viduržemio jūros daugiamečio plano įgyvendinimą Italijoje, Ispanijoje ir Prancūzijoje, taip pat įpareigojimo iškrauti laimikį vykdymą Ispanijoje, Prancūzijoje, Belgijoje, Airijoje ir Nyderlanduose.

Daugelį problemų, susijusių su auditų ir patikrų metu nustatytais faktais, valstybės narės sėkmingai išsprendė per neoficialius dvišalius dialogus.

2020–2024 m. Komisija su 21 valstybe nare pradėjo 37 pirminius dialogus žuvininkystės kontrolės klausimais; visi jie buvo užbaigti. Ataskaitinio laikotarpio pabaigoje tebevyko keturi 2019 m. pradėti pirminiai dialogai.

Nustačiusi valstybių narių kontrolės sistemų trūkumų, kuriems pašalinti valstybės narės turi skirti daugiau pastangų ir laiko, Komisija su tomis valstybėmis narėmis gali parengti veiksmų planus. 2020–2024 m. Komisija parengė tris naujus veiksmų planus, taigi bendras vykdomų veiksmų planų skaičius pasiekė penkiolika. Jų pagrindiniai tikslai – šalinti nustatytus laimikio registravimo sistemos trūkumus, tobulinti sankcijų sistemas, gerinti rizikos valdymo procesą ir stiprinti duomenų tvirtinimo ir atsekamumo sistemas.

Galiausiai pažymėtina, kad 2020–2024 m. Komisija valstybių narių atžvilgiu pradėjo 10 pažeidimo nagrinėjimo procedūrų, susijusių su žuvininkystės kontrole. Šios procedūros buvo susijusios su: i) paprastųjų tunų auginimo ūkių kontrole[30]; ii) įpareigojimų, susijusių su įpareigojimo iškrauti laimikį kontrole ir vykdymo užtikrinimu, laikymusi[31]; iii) ES teisės aktų, susijusių su išorės laivynu, laikymusi[32]; iv) ES teisės aktų, susijusių su laimikio svėrimu ir registravimu, laikymusi[33], ir v) ES teisės aktų, susijusių su svėrimu, laimikio registravimu, gabenimu ir atsekamumu, laikymusi[34]. Devynios iš šių procedūrų buvo baigtos, o viena ataskaitinio laikotarpio pabaigoje vis dar buvo vykdoma[35]. Viena pažeidimo nagrinėjimo procedūra, pradėta 2014 m. dėl tam tikrų svėrimo ir laimikio ataskaitų teikimo nuostatų laikymosi, buvo baigta[36]. Taip pat baigta pažeidimo nagrinėjimo procedūra dėl taškų už sunkius pažeidimus sistemos[37].

4. Žuvininkystės kontrolė ir BŽP įgyvendinimas bei naudojimasis EJRŽF / EJRŽAF

Kontrolės reglamentas yra vienas pagrindinių BŽP įgyvendinimo ramsčių, nes juo visų pirma nustatomos laimikio ataskaitų teikimo taisyklės. Šios taisyklės yra svarbios tikrinant, kaip laikomasi kasmet tvirtinamų laimikio limitų. 2024 m. Komisija įdiegė naują IT sistemą, skirtą suvestinėms laimikio ir pastangų ataskaitoms teikti, plėtodama laimikio limitų stebėsenos ir ataskaitų teikimo pagal tarptautinius susitarimus pajėgumus. Per šį laikotarpį pagerėjo valstybių narių ataskaitų savalaikiškumas ir išsamumas, tačiau šioje srityje vis dar išlieka tam

30 Kroatija ir Malta.

31 Nyderlandai, Airija, Belgija, Prancūzija, Ispanija.

32 Prancūzija.

33 Nyderlandai.

34 Belgija.

35 Nyderlandai.

36 Danija.

37 Airija.

tikrų nuolatinių trūkumų. Laiku teikiamų ir tikslių ataskaitų trūkumas trukdo stebėti kvotų panaudojimą ir atlikti perleidimus bei išskaitymus.

Naudojimasis Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF) ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondu (EJRŽAF) buvo labai svarbus remiant kelių valstybių narių pastangas žuvininkystės kontrolės srityje, todėl EJRŽF ir EJRŽAF tapo esminiais ES žuvininkystės kontrolės sistemos ramsčiais. Kalbant apie EJRŽF, valstybės narės nurodė 418 mln. EUR EJRŽF lėšomis tinkamų finansuoti išlaidų kontrolės ir vykdymo užtikrinimo veiksmams 2014–2023 m. laikotarpiu[38]. Iš įvairių rūšių investicijų pagrindinės trys buvo šios: i) technologijų įsigijimas, diegimas ir plėtojimas (95 mln. EUR); ii) kitų kontrolės priemonių įsigijimas (87 mln. EUR) ir iii) veiklos sąnaudos (82 mln. EUR). Šių trijų rūšių investicijos kartu sudarė apie 63 proc. visų EJRŽF lėšomis tinkamų finansuoti išlaidų, susijusių su kontrole ir vykdymo užtikrinimu.

Kalbant apie EJRŽAF, valstybės narės nurodė 479 mln. EUR pagal programas, skirtas 1.4 konkretaus tikslo (efektyvios žuvininkystės kontrolės ir vykdymo užtikrinimo skatinimas, įskaitant kovą su NNN žvejyba, taip pat patikimi duomenys žiniomis grindžiamam sprendimų priėmimui) intervencinės priemonės rūšiai „Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas“. 2024 m. pabaigoje valstybės narės pranešė, kad pagal intervencinės priemonės rūšį „Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas“ EJRŽAF parama (paramos gavėjams įsipareigotos skirti sumos) sudarė 118 mln. EUR, o EJRŽAF lėšomis tinkamos finansuoti išlaidos – 26 mln. EUR. Iš 118 mln. EUR EJRŽAF paramos 99,2 mln. EUR, arba 84 proc., buvo priskirta veiksmo rūšiai „Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas (viešieji)“. Kitos veiksmų rūšys buvo bendradarbiavimas (8,7 mln. EUR), inspektavimai (3,9 mln. EUR), IT – programinė įranga (3,1 mln. EUR), kontrolė ir vykdymo užtikrinimas (privatūs), renginiai, valdymas, IT kūrimas ir priežiūra, dalijimasis žiniomis ir stebėjimo koordinavimas.

5. Veiklos koordinavimas su valstybėmis narėmis, EŽKA ir ne ES partneriais tarptautiniuose forumuose

Kad žuvininkystės kontrolės sistema būtų veiksmingai ir efektyviai taikoma, būtinas nuolatinis valstybių narių, Komisijos ir EŽKA tarpusavio bendravimas ir bendradarbiavimas. Be to, būtina bendradarbiauti tarptautiniu lygmeniu su ES nepriklausančiomis šalimis ir regioninėmis žvejybos valdymo organizacijomis.

Kontrolės reglamento įgyvendinimą Komisija su valstybėmis narėmis ir EŽKA reguliariai aptaria Žuvininkystės kontrolės ekspertų grupėje. Vykdymo užtikrinimo klausimai aptariami Reikalavimų laikymosi ekspertų grupėje, o IT kūrimas ir diegimas – ERS ir duomenų tvarkymo ekspertų grupėje.

ES lygmeniu Komisija ir EŽKA glaudžiai bendradarbiauja siekdamos užtikrinti efektyvų žuvininkystės kontrolės sistemos įgyvendinimą, keisdamosi informacija ir duomenimis bei dalyvaudamos įvairiuose posėdžiuose žuvininkystės kontrolės klausimais. Komisija visų pirma dalyvavo: i) regioninių kontrolės ekspertų grupių ir patariamųjų tarybų organizuojamoje

[38] EJRŽF finansavimas apėmė 2014–2020 m. laikotarpį, o tam tikros išlaidos buvo patirtos ir vėliau. EJRŽAF finansavimas pradėtas teikti 2021 m. 2020–2024 m. išlaidų atskirti neįmanoma.

veikloje, kai aktualu; ii) EŽKA organizuojamoje JVP įgyvendinimo veikloje ir iii) EŽKA darbo grupės elektroninių inspektavimo ir priežiūros ataskaitų klausimais veikloje.

ES, kaip viena iš pasaulinių lyderių vandenynų valdymo srityje ir viena iš pagrindinių kovotojų su NNN žvejyba, aktyviai remia geresnį vandenynų valdymą, įskaitant kontrolės priemonių taikymą. Pagal tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkę[39] Komisija glaudžiai bendradarbiavo su viso pasaulio partneriais, kaip antai regioninėmis žvejybos valdymo organizacijomis[40] ir tarptautinėmis organizacijomis[41]. Ji taip pat dvišaliu ir daugiašaliu pagrindu bendradarbiavo su kaimyninėmis ES nepriklausančiomis pakrantės šalimis, pvz., Jungtine Karalyste, šalimis, kurios bendradarbiavo su ES žvejybos susitarimų[42] srityje, ir ES nepriklausančiomis šalimis, dalyvaujančiomis dialoguose NNN žvejybos klausimais[43], siekdama: i) geriau užtikrinti vienodas sąlygas žuvininkystės kontrolės srityje; ii) užtikrinti žuvininkystės reikalavimų laikymąsi; iii) taikyti naujausius žuvininkystės kontrolės ir keitimosi duomenimis standartus[44] ir iv) užtikrinti, kad būtų imamasi tinkamų tolesnių veiksmų, kai nesilaikoma reikalavimų.

6. Išvada

Kontrolės reglamento įgyvendinimas ir vertinimas išryškino esminį žuvininkystės kontrolės vaidmenį siekiant BŽP tikslų. Pastaruoju ataskaitiniu laikotarpiu padaryta pažanga modernizuojant žuvininkystės kontrolės sistemą, iš esmės peržiūrėjus jos pagrindinį reglamentą, kuriuo bus sustiprintas reikalavimų laikymasis ir toliau remiama tausi žvejyba. Komisijos pastangos plėtoti IT infrastruktūrą, atlikti auditus ir teikti ekspertų rekomendacijas padėjo valstybėms narėms veiksmingiau įgyvendinti Kontrolės reglamentą. Dėl šių iniciatyvų pagerėjo keitimasis duomenimis ir išsaugojimo priemonių vykdymo užtikrinimas, taip pat buvo supaprastintas kvotų perdavimo procesas, todėl padidėjo skaidrumas ir efektyvumas.

Dėl aktyvesnio naujų priežiūros technologijų, pavyzdžiui, bepiločių orlaivių ir sudėtingų elektroninio ataskaitų teikimo sistemų, naudojimo padidėjo žvejybos inspektavimo ir stebėsenos veiksmingumas ir tai padėjo užtikrinti geresnį reikalavimų laikymąsi ir tausesnės žvejybos praktiką. Valstybės narės taip pat skyrė išteklių ataskaitų teikimo ir inspektavimo pajėgumams didinti – gerokai padidintas patruliavimo jūroje dienų skaičius (nepaisant to, kad ataskaitiniu laikotarpiu prasidėjo COVID-19 pandemija) ir aktyviau pradėti naudoti stebėjimo orlaiviai.

Tačiau tebėra keletas trūkumų ir iššūkių, kuriems valstybės narės nuolat turi skirti dėmesio. Nuolatinės problemos apima svėrimo ir laimikio registravimo trūkumus, sunkumus kontroliuojant ir užtikrinant įpareigojimo iškrauti laimikį vykdymą nenaudojant NES ir priklausomybę nuo nepatikimų popieriniais dokumentais grindžiamų sistemų. Taip pat reikia

---

39 Pagal darbotvarkės 7 veiksmą raginama „kovoti su neteisėta žvejyba ir stiprinti darnų iš viso pasaulio vandenynų gaunamų maisto išteklių valdymą“, https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/international/international-ocean-governance_en?prefLang=lt.

40 Regioninės žvejybos valdymo organizacijos.

41 Tarptautiniai susitarimai.

42 Tausios žvejybos partnerystės susitarimai.

43 Neteisėta žvejyba.

44 Pasinaudodama ES pastangomis, 2018 m. lapkričio mėn. NEAFC patvirtino keitimuisi duomenimis skirtą FLUX standartą. Derybas dėl JT FLUX standarto diegimo Komisija pradėjo ir įvairiuose dvišaliuose forumuose, pvz., su Norvegija ir Farerų Salomis.

spręsti duomenų tvirtinimo ir atsekamumo sistemų trūkumų ir už pažeidimus taikomų sankcijų klausimą, kad veiklos vykdytojams būtų užtikrintos vienodos sąlygos ir patobulintos vykdymo užtikrinimo nuostatos.

Siekdamos spręsti šias problemas, valstybės narės turi bendradarbiauti, kad įgyvendintų taisomuosius veiksmus, kuriais stiprinamos žuvininkystės kontrolės sistemos. Šių patobulinimų pagrindą sudaro Komisijos veiksmų planai, o kartu – vykdomi auditai ir patikros. Siekiant ilgalaikio žvejybos tausumo labai svarbu užtikrinti, kad būtų laikomasi ES teisės aktų, susijusių su svėrimu, laimikio registravimu, gabenimu ir atsekamumu.

Žvelgiant į ateitį, peržiūrėtų žuvininkystės kontrolės teisės aktų įgyvendinimas bus neatsiejamas nuo ES pastangų įveikti šiuos iššūkius, be kita ko, dažniau naudojant skaitmenines priemones, kad būtų supaprastinta valstybių narių ir veiklos vykdytojų veikla ir sumažinta susijusi administracinė našta. Labai svarbu stiprinti vykdymo užtikrinimo nuostatas, užtikrinti žuvininkystės duomenų kokybę ir dalijimąsi jais, taip pat užtikrinti sinergiją su kitomis politikos sritimis. Ateityje įdiegus NES taip pat bus sudarytos sąlygos kompetentingoms institucijoms nustatyti neteisėtą išmetimą į jūrą ir spręsti reikalavimų nesilaikymo atvejus. Šiomis priemonėmis ES siekia toliau atlikti vadovaujamą vaidmenį pasaulinio vandenynų valdymo srityje, kartu skatindama ekologinę pertvarką, būtiną tausios žvejybos ateičiai.

Peržiūrėtu Kontrolės reglamentu atvertas naujas žuvininkystės kontrolės ES lygmeniu skyrius. Juo užtikrinama, kad visi žvejai visuose jūrų baseinuose laikytųsi tų pačių taisyklių. Juo apsaugomi sąžiningi veiklos vykdytojai ir stiprinamas valstybių narių bendradarbiavimas bei tarpusavio pasitikėjimas. Juo integruojamos technologijos, kad būtų sumažinta valstybėms narėms ir veiklos vykdytojams tenkanti administracinė našta. Ateinantys keleri metai bus labai svarbūs jo įgyvendinimui, kiek tai susiję su antrinės teisės aktais, kuriuos turi priimti Komisija, įgyvendinimu valstybėse narėse ir vykdymo užtikrinimu jūrų baseinuose ir žuvininkystės srityje. Šiuo atžvilgiu reikės nuolatinio valstybių narių politinio įsipareigojimo ir techninio įsitraukimo. Šios pastangos bus labai svarbios siekiant sėkmingai peržiūrėti Kontrolės reglamentą ir užtikrinti, kad būtų pasiektas teisėkūros institucijų nustatytas užmojų lygis, visų pirma kalbant apie žuvininkystės kontrolės stiprinimą ir supaprastinimą naudojant skaitmenines priemones. Komisija yra įsipareigojusi toliau skaidriai ir bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis dirbti Kontrolės reglamento įgyvendinimo srityje.